

मैत्रावरुणर्वसिष्ठः। वायुः, ५-७ इन्द्रवायू। त्रिष्टुप्।

प्र वीरया शुचयो दद्रिरे वामध्वर्युभिर्मधुमन्तः सुतासः।

वह वायो नियुतो याह्यच्छा पिबा सुतस्यान्धसो मदाय ॥ ७.०९०.०१

वीरया- वीराय। शुचयः- शुद्धाः। मधुमन्तः- मधुराः। सुतासः- निष्पन्ना रसाः। अध्वर्युभिः- ध्वरविरोधकर्मकामैः। वाम्- तुभ्यम्। प्र दद्रिरे- प्रदीयन्ते। वायो- वात प्राण। नियुतः- प्राणवडवा वायुप्रणालीरेव। वह- आवह। अच्छ- यज्ञसदनं प्रति। याहि- आगच्छ। मदाय- हर्षाय तृप्तये वा। सुतस्य- निष्पन्नम्। अन्धसः- रसम्। पिब- अनुभव ॥१॥

ईशानाय प्रहुतिं यस्त आनट् छुचिं सोमं शुचिपास्तुभ्यं वायो।

कृणोषि तं मर्त्येषु प्रशस्तं जातोजातो जायते वाज्यस्य ॥ ७.०९०.०२

वायो- प्राण। यः। ते- तुभ्यम्। ईशानाय- परमेश्वराय। प्रहुतिम्- आहुतिम्। आनट्- समर्पयति। शुचिपाः- पवित्रसोमपातः। तुभ्यम्- ते। शुचिम्- शुद्धम्। सोमम्- रसं समर्पयति। तम्। मर्त्येषु- मनुष्येषु। प्रशस्तम्- कीर्तिमन्तम्। कृणोषि- करोषि। जातोजातः- सर्वत्र प्रख्यातो जातः। वाज्यस्य- धनस्य प्राप्तये। जायते- अवकल्पते ॥२॥

राये नु यं जज्ञतु रोदसीमे राये देवी धिषणा धाति देवम्।

अध वायुं नियुतः सश्चत स्वा उत श्वेतं वसुधितिं निरेके ॥ ७.०९०.०३

यम्। राये- दानयोग्यसम्पदर्थम्। इमे- एते। रोदसी- द्यावापृथिव्यौ। जज्ञतुः- जनयामासतुः। राये। देवी। धिषणा- धीः। देवम्- द्योतनशीलं वायुम्। धाति- धारयति। तं वायुम्। अध- अधुना। स्वाः- स्वकीयाः। नियुतः- प्राणवडवाः। सश्चत- सङ्गच्छन्ति। उत- अपि च। निरेके- दारिद्रे सति तदपनोदनाय। श्वेतम्- शुभ्रम्। वसुधितिम्- सम्पद्धारकं वायुं वडवा आवहन्तु ॥३॥

उच्छृणुषसः सुदिना अरिप्रा उरु ज्योतिर्विविदुर्दीध्यानाः।

गव्यं चिदूर्वमुशिजो वि वव्रुस्तेषामनु प्रदिवः सस्युरापः ॥ ७.०९०.०४

सुदिनाः- शोभनदिनहेतवः। अरिप्राः- अपापाः। उषसः- प्रभात्यः। उच्छन्- तमो व्यवासयन्।
उरु- विस्तृतम्। ज्योतिः। दीध्यानाः- दीप्ताः। विविदुः- लेभिरे। उशिजः- कामयमाना ऋषयः।
ऊर्व- विस्तृतम्। गव्यम्- चिद्रश्मिसमूहम्। चित्- एव। वि- विशेषेण। वव्रुः- वरणं चक्रुः।
तेषाम्- तेषां तपांसि। अनु- अनुसृत्य। प्रदिवः- दीप्ताः। आपः- मूलशक्तिधाराः। सस्युः-
स्रवन्ति ॥४॥

ते सत्येन मनसा दीध्यानाः स्वेन युक्तासः क्रतुना वहन्ति।

इन्द्रवायू वीरवाहं रथं वामीशानयोरभि पृक्षः सचन्ते ॥ ७.०९०.०५

ते- अमी। सत्येन- आर्जवसम्पन्नेन। मनसा- चित्तेन। दीध्यानाः- दीप्यमानाः। स्वेन-
स्वकीयया। क्रतुना- प्रज्ञया। युक्तासः- युक्ताः। वहन्ति। इन्द्रवायू। ईशानयोः- ईश्वरयोः। वाम्-
युवयोः। वीरवाहम्। रथम्। पृक्षः- हवींषि। सचन्ते- सेवन्ते ॥५॥

ईशानासो ये दधते स्वर्णो गोभिरश्वेभिर्वसुभिर्हिरण्यैः।

इन्द्रवायू सूरयो विश्वमायुरर्वीर्द्धीर्वीरैः पृतनासु सद्युः ॥ ७.०९०.०६

ईशानासः- ईश्वराः। ये। नः- अस्मभ्यम्। गोभिः- धेनुभिश्चिद्रश्मिभिः। अश्वेभिः- प्राणतुरगैः।
वसुभिः- सम्पद्भिः। हिरण्यैः- सुवर्णैः। स्वः- सुखम्। दधते- यच्छन्ति। इन्द्रवायू। ते। सूरयः-
विद्वांसः। पृतनासु- वृत्रैर्जनितेषु युद्धेषु। अर्वीर्द्धिः- प्राणतुरगसम्पन्नैः। वीरैः। विश्वमायुः। सद्युः-
जयेयुः ॥६॥

अर्वन्तो न श्रवसो भिक्षमाणा इन्द्रवायू सुष्टुतिभिर्वसिष्ठाः।

वाजयन्तः स्वर्वसे हुवेम यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥ ७.०९०.०७

इन्द्रवायू । वसिष्ठाः- चित्तवृत्तिस्तम्भकारा ऋषयो वयम् । अर्वन्तः- अश्वाः । न- इव वेगिनः ।
श्रवसः- श्रुत्युपलक्षितदिव्यानुभूतिम् । सुष्टुत्या- शोभनस्तुत्या । भिक्षमाणाः- याचमानाः । स्ववसे-
शोभनरक्षायै । वाजयन्तः- बलं कुर्वन्तः । हुवेम- आह्वयामः । यूयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥७॥

Dr. Rangraji